

Nærings- og Fiskeridepartementet
Postboks 8090 Dep
0032 Oslo

Kilen 26.11 2014

Hørings svar om felles ansvar for utfisking av rømt oppdrettsfisk

I elvene langs Hardangerfjorden har en over flere år hatt ulike ordninger knyttet til utfiske av oppdrettsfisk på avveie, og fjorden er all sannsynlig den region som nasjonalt har høstet mest erfaring m.o.t. denne type arbeid:

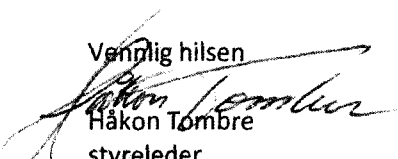
1. Det er med ytterst få unntak mulig å slå fast hvor mye laks eller sjøørret det er som vandrer inn i, og formerer seg i en elv. Det setter store krav til både å bestemme en elvs gytefiskstørrelse og samtidig innblandingsprosent av oppdrettsfisk. Bruk av fangstdata og observasjoner har store usikkerhetsforhold i seg, og ved innføring av et nytt system må denne usikkerhet vurderes inngående.
2. Når en skal innføre en ny ordning med utfiske basert på indikatorer for innslag av oppdrettsfisk (Jfr. Tabell 1 i Pkt 6), er det helt avgjørende at en med størst mulig sikkerhet vet både utvandningsantall samt tilbakevandningsantall av villaks og kanskje òg sjøørret. Modell og metode for denne type beregninger bør gjennomgås og stresstestes av uavhengig, eksternt miljø før en iverksetter tiltak. Dette for senere å unngå unødvendige diskusjoner.
3. Det er få / ingen gode målinger over tid av hvor stor andel av oppdrettsfisken, på avveie som er kjønnsmoden, og herunder kjønnsmoden for å gå inn i en elv og gyte. Slik sett blir et statistikkgrunnlag der en måler oppdrettsfisk mot villfisk meget unøyaktig for å anslå innblanding. Systematisk fangst i elv, åpning av fiske for dokumentasjon av gytestatus bør minimum brukes til å fastslå innslaget i en elv. Dagens fangstsystem / beregning bør endres iht. dokumentasjon.
4. Innsamlingen av data fra norske lakseelver har store begrensninger. I all hovedsak innrapporteres data etterskuddsvis – gjerne med flere uker / måneders forsinkelse. De elver som nå skal tas med i en nasjonal overvåking må på et minimumsnivå rapportere inn fangst og vannføring pr uke, og til en felles database (jfr. Etnefellen). Dette vil for alle parter gjøre planlegging og uttak mer forutsigbart. Og en kan samtidig følge utviklingen i et større regionalt område «løpende».
5. I mange tilfeller rapporteres det inn «store» mengder oppdrettslaks i en elv. I de fleste tilfeller tolkes begrepsbruken forskjellig, og det som for noen var «mye» blir for mange andre «lite». Slik sett er det viktig at de som skal ha ansvaret for å igangsette tiltakene har et kunnskapsgrunnlag som i størst mulig grad er etterprøvbart. Det kan bety at noen må fysisk inn i elv før et tiltak igangsettes for å få en best mulig oversikt på faktisk tilstand. I høringsnotatet er dette beskrevet under Kapittel 3, men det er her ikke tatt inn at en må inn i en elv mer enn en gang i løpet av et år / sesong. Dette må avklares.
6. På hvilket grunnlag en setter i gang et tiltak har historisk ikke godt nok vært gjennomgått. Langs Hardangerfjorden har en satt i gang tiltak om det har vært en større oppgang av fisk på gitt tid av året – ofte i regi av elveeierne. Samtidig har det òg vært uttak innimellom. Om høsten er uttak oftest knyttet opp mot gjennomførte gytefisktellinger. Det sentrale er at når en går inn i en elv så må antallet oppdrettsfisk og antatt gytebestand m.v. være mest mulig avklart. Dette knyttet til at en i minst mulig grad skal forstyrre den naturlige gyteutviklingen i

- elv. Vår erfaring viser at dette ikke har vært godt nok vurdert i alle tilfeller der uttak har skjedd, og en har satt i verk tiltak der en ikke skulle.
7. Dialog og arena der elveiere, myndigheter og oppdrettere møtes / samsnakkes er avgjørende for å lykkes med å gjennomføre forsvarlige uttak av fisk. Det er ikke nok å ha penger til å betale med. Grunnlaget for og dialogen mellom de involverte er avgjørende for om en lykkes. I høringsnotatet er denne delen bort imot neglisjert, og vi vil anbefale at det lages «kjøreregler» for hvordan denne delen av arbeidet gjennomføres – hvem siler tiltakene når trykket er som verst ?
 8. I høringsnotatet kommer det fram at ca. 80 – 100 elver skal inkluderes. Det kommer òg fram at hvilke elver som tas med kan variere fra år til år. Samtidig går det fram at mange elver ikke vil bli inkludert, og det er ingen synlig ordning for disse. Denne delen av høringsnotatet er alt for vagt. Myndighetene må prioritere – de må slå fast at det er «disse 100 elvene som gjelder». Erfaringen fra Hardangerfjorden, der en over år har tatt elver inn / ut gir en mangel iht. å se en utvikling over tid – har ting forverret / forbedret seg ? Samtidig er det urovekkende at myndighetene ikke klarer å prioritere hvilke elver som skal være en spyspiss i saken. Slik det nå legges opp til, der elver kan komme inn/ut vil det oppstå et vakuum der det for mange vil være veldig viktig å være «inne», og da har vi erfaring for at «alle» hjelpemidler tas i bruk nettopp for å være «inne». Det kan skape uro, og spesielt m.o.t. at det ikke er en ordning for «alle» de andre elvene. Således vil «gnaget» mot politikere, forvaltning og næring fortsette. For en grunneier er hans elv minst like viktig som alle andres. Helst litt viktigere. Og skal en opparbeide en ny ordning så må en ta høyde for dette momentet. Det kan muligens løses med en generell «søkepott» der tildelinger skjer etter spesifikke kriterier.
 9. Det kommer fram at et gitt antall elver skal velges ut for uttak. Men det står svært lite om kriteriene for utvelgelse. Dette er uheldig. Kriteriene burde vært klarlagt. Er det historisk betonte lakseelver som skal med og / eller sjørretelver som òg er blitt lakseelver ? Vår erfaring fra Hardangerfjorden tilsier at bildet er rotete, og det er få i forvaltningen som egentlig kan gi et klart bilde av hvorfor utviklingen har blitt som den er blitt – ørretelver er kalket og blitt til lakseelver, felle er satt opp i elv og alt lakseavkom tas liv av når den vender tilbake m.v..
 10. De siste årene har det vokst fram enkeltsekskap som har sin inntjening fra ulike hel- og halv-offentlige prosjekt knyttet til elv – laks og sjørret. Noen av disse organ er direkte konkurranter med elveierne selv – både m.o.t. forvaltning av elv samt kultivering i form av uttak av oppdrettsfisk på avveie. Dette har ført til en ekstern, privatisering av elvene støttet opp under av forvaltningen. I forbindelse med at en ny ordning skal på plass er det viktig at elveierne hensynstas og ikke overkjøres eksternt fra. Samtidig må det ligge som prinsipp at alminnelige anbudsregler ligger til grunn for valg av leverandør til eksempelvis å drive uttak i gitte områder.
 11. I forslag til forskrift kommer det fram at det nye organet skal dekke utgifter Fiskeridirektoratet har hatt for å fastslå hvem det er som eier fisk på avveie. Dette punktet er for omtrentlig, og her må det utarbeides klare kjøreregler for i hvilke tilfeller en går inn og hvor langt en skal gå i sporingen. Om ikke dette gjøres kan punktet, fra enkelte miljø, bli oppfattet som en Sareptas krukke. Men skulle en ikke bli enige om klare regler i dette punkt bør det avsettes et fast årlig beløp. Om ikke kan det bli vanskelig for styret å stå ansvarlig for den økonomiske utviklingen i det nye organet.
 12. Vi er ikke for at Staten skal kunne velge leder og nestleder i organet. Disse funksjonene må være valgt ut fra en felles, og tydelig plattform. Om ikke vil det, ved overstyring, vise at det er et misforhold mellom de ulike partene som deltar. Staten må samtidig vurdere habilitet hos de representanter som Staten selv setter inn i organet jfr. at disse i annen sammenheng kan være saksbehandlere.
 13. Med det nye Fondet har næringen fått en ny avgift å forholde seg til. Størrelsen på avgiften er ukjent pr dato. Erfaringen fra Hardangerfjorden tilsier at det meste koster mer enn forutsatt. Samtidig har vi sett at en har hatt behov for en samkjøring mellom tiltaksmidler og

utrednings-/forskningsmidler. Dette for bl.a. å undersøke tilbakevandring av fisk samtidig som en tar ut fisk på avveie. I forslaget til ny ordning for utfiske burde det lagt klare føringer for et samspill inn mot Forskningsfondet som næringen finansierer. Dette for å se innvirkning og tiltak i en større helhet, og samtidig få mer ut av de midlene en går inn med. Vår erfaring lokalt fra er at denne helheten bort imot mangler.

Fiskeriministeren har tatt et modig grep i saken, og det er gledelig å observere at flere av de føringer som nå tas med tidligere er forankret i et tilsvarende initiativ fra oppdretterne på Vestlandet i 2013. Men ordningen som er på høring må strammes ytterligere opp, og en må i større grad tenke «handling i hverdagen og gjennomslagskraft» før den rulles ut til bruk. Samtidig må ordningen føre til at ressurser kan frigjøres i andre retninger. Vi som har drevet oppdrett i Hardangerfjorden over tiår har merket oss at gode tiltak vis à vis villaks og sjøørret svært sjeldent fører til at vi som næringsaktører oppnår bedre rammebetingelser regionalt. Laksetildelingsforskriftens § 37a er et eksempel på særregler som blir hengende igjen selv om en i ti år har satt i verk ulike og gode tiltak for nettopp å bøte på innvirkning m.o.t. lus og rømming. Således må det ligge som en forutsetning at regelverk harmoniseres langs kysten når den nye ordningen er på plass.

Venlig hilsen

Håkon Tombre
styreleder

HardangerFjordLauget er en sammenslutning av samtlige oppdrettsselskap i Hardanger og Sunnhordland. Gjennom ulike tiltak arbeider Lauget målrettet for å bidra til en ytterligere vitalisering av de ville lakse- og ørretressursene i regionen